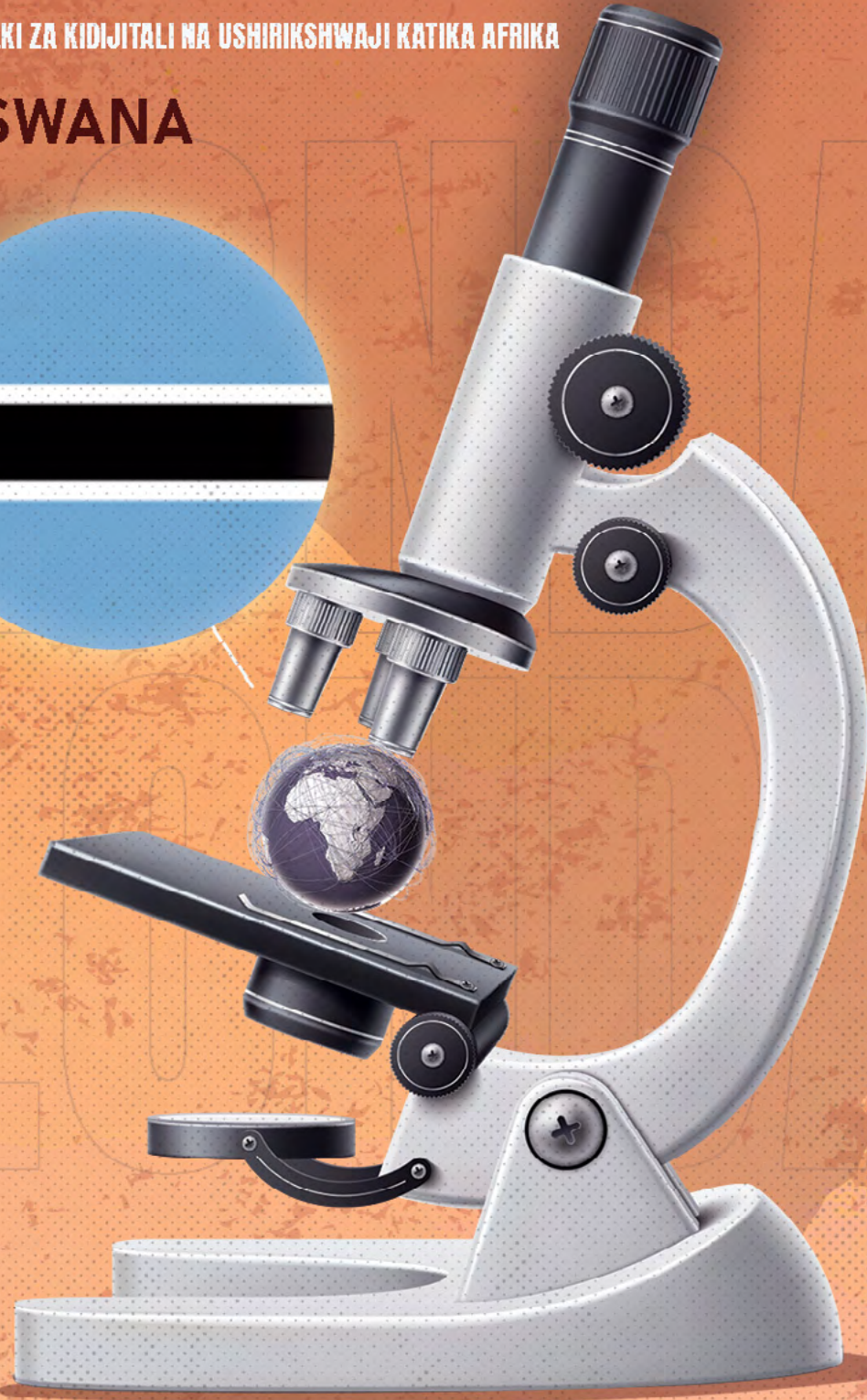
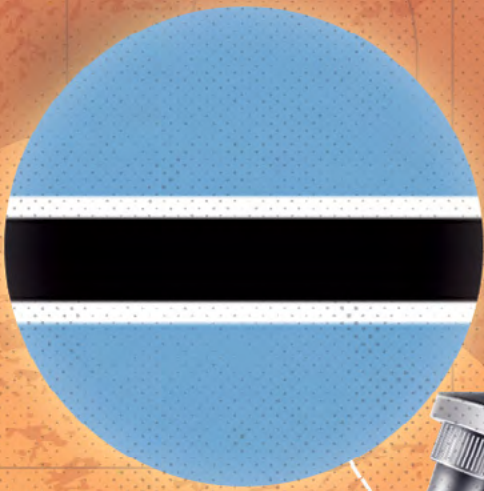

LONDA

RIPOTI YA HAKI ZA KIDIJITALI NA USHIRIKSHWAJI KATIKA AFRIKA

BOTSWANA

LONDA

Ripoti ya Haki za Kidijitali na Ushirikishwaji Barani Afrika 2022

Imechapishwa na Paradigm Initiative
374 Borno Way, Yaba, Lagos, Nigeria
Email: media@paradigmhq.org
www.paradigmhq.org

Iliyochapishwa Aprili 2023

Ripoti iliyotolewa na Paradigm Initiative
Ubunifu na Muundo na Kenneth Oyeniya

Chapisho hili linaweza kunaswa tena kwa matumizi yasiyo ya kibiashara kwa namna yoyote ile mradi sifa inayostahili imetolewa kwa wachapishaji, na kazi itawasilishwa bila upotoshaji wowote.

Hakimiliki © 2023 Paradigm Initiative

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ISBN: 978-978-797-8980-8

Botswana

► Ufupisho

Ingawa Botswana ilisajili maendeleo machache katika haki za kidijitali na uhuru wa mtandao, maendeleo makubwa yamepatikana katika kupanua ufikiaji wa mtandao na kukuza maendeleo ya teknolojia ya habari na mawasiliano (TEHAMA). Serikali pia imeanzisha Hazina ya Ufikiaji kwa Wote (UAF) ili kusaidia uwekaji wa mitandao ya broadband na miradi mingine ya miundombinu mwaka wa 2022, na imetekeleza mipango kadhaa ya kuongeza ujuzi wa kidijitali na ujuzi wa mtandaoni. Pia kuna tasnia inayoendelea ya vitambulisho vya kidijitali ambayo inaonyesha maslahi mbalimbali yanayochangia upanuzi wa mifumo ya utambulisho wa kidijitali. Hata hivyo, wasiwasi bado unaendelea katika vipengele kama vile maendeleo ya TEHAMA na teknolojia zinazoibuka, usawa wa kidijitali, uhuru wa mtandao, usimamizi wa data, udhibiti wa serikali, udhibiti wa vyombo vya habari, na kuenea kwa matamshi ya chuki na unyanyasaji mtandaoni. Utafiti huu pia unaonyesha kuwa Botswana ni mojawapo ya watumiaji wanaoongoza barani Afrika wa teknolojia za uchunguzi wa kidijitali. Kutokuwepo kwa mfumo madhubuti wa udhibiti, kujenga uwezo, uwazi wa washikadau na elimu ya kina ya haki za kidijitali huongeza ufuatiliaji wa umma.

Ukosefu wa usawa wa nguvu miongoni mwa sekta unaendelea kukuza ukosefu wa usawa na ushirikiano kati ya wadau hautoshi. Msingi imara wa makutano pia haupo. Ili kushughulikia masuala haya, ni muhimu kwa serikali kupitisha mfumo husika wa kukuza na kulinda haki za kidijitali. Sheria kama hizo zinapaswa kulinda uhuru wa vyombo vya habari, kukuza uhuru wa kujieleza na kuhakikisha usalama mtandaoni. Zaidi ya hayo, ni muhimu kwa nchi kuanzisha mfumo thabiti wa ulinzi wa data na pia kuunda mfumo salama na ulio wazi wa utambulisho wa kitaifa wa kidijitali. Kuweka kipaumbele kwa uhuru wa mtandao, usimamizi wa data, na uundaji wa TEHAMA kunaweza kuimarisha ushiriki wa umma na ushirikishwaji katika uchumi wa kidijitali na kufurahia manufaa ya teknolojia.

Ripoti inaangazia wasiwasi kuhusu utawala, utaratibu unaotazamiwa, kutengwa, faragha, ufuatiliaji, na usawa kuhusiana na matumizi ya teknolojia nchini Botswana. Inapendekeza kuwa wakati nchi imepiga hatua katika kupanua ufikiaji wa mtandao na kukuza maendeleo ya TEHAMA, bado kuna wasiwasi mkubwa kuhusu jinsi teknolojia inavyotawaliwa na kutumika, ikiwa ni pamoja na kukosekana kwa usawa wa umeme na ukosefu wa ushirikiano miongoni mwa wadau. Ripoti hiyo inataka kuwepo kwa mifumo thabiti ya kisheria na udhibiti ili kukuza na kulinda haki na ushirikishwaji wa kidijitali nchini.

Utangulizi

Janga la UVIKO-19 liliangazia hitaji la Botswana kuimarisha mbinu za makutano ya usimamizi wa data na utetezi wa haki za kidijitali. Uingiliaji kati kama vile kufuli na umbali wa kijamii unaotumiwa kuzuia kuenea kwa virusi ulikamilisha ushiriki wa habari, wakati madai ya ukiukaji wa haki za binadamu yalichochea na teknolojia za Kidijitali na kuongezeka kwa usawa. Lengo ni kuendelea kuunda ushirikiano wa sekta mbalimbali huku tukichunguza ushirikiano kati ya serikali, sekta binafsi, vuguvugu la haki za kijamii na jumuiya za haki za kidijitali ili kushughulikia masuala yanayokua ya haki za kidijitali na ukosefu wa usawa. Inafaa pia kuchunguza njia mbalimbali ambazo teknolojia za kidijitali zinaweza kutumika kwa manufaa ya jamii na kukuza kufurahia haki za binadamu.

Hata hivyo, kutambua na kuelewa athari za kuvuruga za teknolojia ya kidijitali nchini Botswana ni muhimu katika kuhakikisha ulinzi unaoendelea wa haki ambazo jamii zimejengwa juu yake. Wananchi wanazidi kujiuliza ikiwa na jinsi gani serikali inaweza kulinda haki zao katika enzi ya kidijitali na ikiwa sera na ulinzi wa kisheria uliopo unafaa kwa madhumuni. Haki za kidijitali na uhuru wa mtandao ni masuala muhimu nchini Botswana, kwani yana uwezo wa kuchagiza maendeleo ya kijamii na kiuchumi na kisiasa nchini humo. Katika miaka ya hivi majuzi, kumekuwa na wasiwasi unaoongezeka kuhusu athari za teknolojia za kidijitali kwa haki za binadamu, ikiwa ni pamoja na haki ya faragha, uhuru wa kujieleza, na ufikiaji wa habari mtandaoni na nje ya mtandao.

Kwa ujumla, haki za kidijitali na uhuru wa mtandao ni masuala changamano na yenye pande nyingi nchini Botswana, na wadau mbalimbali na maslahi yanahusika. Huku nchi ikiendelea kukua na kubadilika katika enzi ya kidijitali, ni muhimu kushughulikia changamoto na fursa zinazotolewa na teknolojia za kidijitali kwa njia ambayo inalinda na kukuza haki za binadamu na maadili ya kidemokrasia.

Uchambuzi wa Nchi

UHURU WA MTANDAO

Ufikiaji wa mtandao na usumbufu

Botswana ina kiwango cha juu cha kupenya kwa mtandao, na takribani 61% ya watu wana ufikiaji wa mtandao. Mnamo 2021, kiwango cha kupenya kwa mtandao kilikuwa 47%. Kwa ujumla, idadi ya watumiaji wa mtandao waliosajiliwa imekuwa ikiongezeka.¹ Watumiaji huduma za mtandao zisizo na waya zisizobadilika waliongezeka kwa 95%, kutoka 27,676 Juni 2020 hadi 54,032 Juni 2021. Ongezeko hili kubwa linaweza kuhusishwa na mtindo wa kufanya kazi nyumbani wakati wa janga la UVIKO-19, pamoja na kuongezeka kwa mahitaji

ya kasi ya juu. mtandao. Zaidi ya hayo, kutoka kwa wateja 3,292 Juni 2020 hadi wateja 4,560 Juni 2021, usajili wa kibiashara usiobadilika uliongezeka kwa asilimia 39%.² Upanuzi huu unaweza kuhesabiwa kwa sehemu kwa mahitaji makubwa ya huduma za mawasiliano na mabadiliko ya kazi ya mbali. Hata hivyo, kuna tofauti kubwa katika suala la upatikanaji na matumizi ya mtandao, huku maeneo ya mijini kwa ujumla yakiwa na viwango vya juu vya muunganisho kuliko maeneo ya vijijini.

Nchini Botswana, kuna tofauti katika upatikanaji na matumizi ya mtandao kati ya maeneo ya mijini na vijijini, huku maeneo ya mijini yakiwa na muunganisho wa juu zaidi. Sababu ni pamoja na ukosefu wa miundombinu, gharama kubwa, na upatikanaji mdogo wa umeme katika maeneo ya vijijini. Zaidi ya hayo, kuna tofauti kubwa ya kijinsia katika matumizi ya mtandao huku wanaume wakiwa na uwezekano mkubwa wa kupata na kutumia intaneti. Tofauti hii inaweza kuhusishwa na viwango vya chini vya elimu, ujuzi wa kidijitali kutojua kusoma na kuandika na mitazamo ya kijamii na kitamaduni kuhusu upatikanaji wa teknolojia kwa wanawake. Watu wenye ulemavu na jamii ambazo hazijahudumiwa pia wanakabiliwa na vikwazo vikubwa vya kufikia na kutumia intaneti, ikiwa ni pamoja na ukosefu wa miundombinu inayofikiwa, ujuzi wa kusoma na kuandika wa kidijitali, na uwezo wa kumudu vifaa vya usaidizi.

Licha ya kuongezeka kwa gharama za bidhaa, gharama ya data na matumizi ya mtandao inazidi kuwa muhimu, na hivyo kuhitaji dhana ya kupunguza bei. Kupunguzwa kwa bei kwenye mtandao wa mawasiliano ya simu na waendeshaji wa

1 Statista "Internet penetration rate in Botswana from 2017 to 2022" (2022) <https://www.statista.com/statistics/1155039/internet-penetration-rate-botswana/> (accessed on 21 December 2022).

2 Botswana Communications Regulatory Authority (BOCRA) "Broadband Facts and Figures" (2021) <https://www.bocra.org.bw/sites/default/files/documents/Broadband-Facts-and-Figures-2021-FINAL-DRAFT-21-Dec-21.pdf> (accessed on 25 January 2023)

mawasiliano ya umma, kunatokana na ongezeko la mahitaji na haja ya kushughulikia muunganisho wa bei nafuu, inahitaji mapitio zaidi. Kulingana na Ripoti ya Utafiti wa TEHAMA, Africa Mobile Bei (RAMP) ya 2022, kampuni ya simu inayoongoza, Mascom, kwa hisa ya soko ilitozwa \$5.47 kwa GB 1 katika robo 3 ya 2022.³ Hili lilikuwa punguzo zaidi kutoka kwa gharama ya \$6.03 katika robo ya kwanza ya 2022. Hili linaonekana kuungwa mkono na upunguzaji wa bei ya data uliotekelzwa na Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Botswana (BOCRA) mwaka wa 2020 kama sehemu ya harakati za kupunguza bei za mtandao ili kuboresha huduma. uwezo wa kumudu.

Ikilinganishwa na waendeshaji wengine wa mtandao, 1GB ya data katika Orange iligharimu \$6.37 na Shirika la Mawasiliano la Botswana liligharimu \$6.92 katika robo ya kwanza ya 2021⁴. Wakati wa janga la UVIKO-19, matumizi ya data ya rununu na huduma yaliongezeka kwa kiasi kikubwa, kulingana na mwelekeo wa kimataifa kuelekea kuongezeka kwa mahitaji. kwa data na huduma za simu ya mkononi. Bei ya data ya Botswana inasalia kuwa juu sana ikilinganishwa na nchi zingine za Kiafrika. Aidha, utafiti wa 2022 uliofanywa na Cable.co.uk unaiweka Botswana katika nafasi ya 228 kati ya nchi 233 zilizofanyiwa utafiti katika suala la uwezo wa kumudu data za simu.⁵ Botswana ni miongoni mwa nchi zilizo na data ghali zaidi ya simu ulimwenguni.

Kuhusu kukatizwa kwa mtandao, serikali ya Botswana kwa ujumla imechukua msimamo wa uhuru wa kuunga mkono mtandao, ikilenga kukuza manufaa ya mtandao kwa maendeleo ya kiuchumi na ushirikishwaji wa kijamii. Mnamo 2022, hakukuwa na ripoti za kuaminika za serikali kuzuia au kutatiza

ufikiaji wa mtandao au kudhibiti maudhui ya mtandaoni, wala hakukuwa na matukio ya udhibiti wa mtandao ikiwa ni pamoja na kuzuiwa kwa tovuti na majukwaa ya mitandao ya kijamii, na matumizi ya teknolojia ya digital kwa ukandamizaji wa kisiasa na udhibiti wa kijamii.

MAPITIO YA MFUKO WA HUDUMA KWA WOTE

Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Botswana (BOCRA au Mamlaka) imepewa mamlaka chini ya Sheria ya Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano Na. 19 ya 2012 (Sheria ya CRA) kukuza na kutoa ufikiaji wa huduma za mawasiliano kwa wote nchini Botswana. BOCRA ilianzisha Mfuko wa Dhamana ya Ufikiaji na Huduma kwa Wote (UASF au Hazina) mnamo Aprili 2014 kupitia Hati ya

3 Research ICT Africa "Cheapest price for 1GB basket by country's operator" (2022) <https://researchictafrica.net/research-ict-africa-ramp-index-2/> (accessed on 21 December 2022)

4 Ibid

5 Existent Ltd "Worldwide mobile data pricing 2022, The cost of 1GB of mobile data in 233 countries" (2022) <https://www.cable.co.uk/mobiles/worldwide-data-pricing/#pricing> (accessed on 19 December 2022)

Dhamana ya Udhhamini ili kutekeleza lengo hili. Mfuko huu unasimamiwa kiutawala na BOCRA kama Sekretarieti yake na unasimamiwa na Bodi huru ya Wadhhamini (Bodi ya UASF).⁶

Mpango wa ruzuku wa UASF ulianzishwa mwaka wa 2017 kwa madhumuni ya kuongeza ufikiaji wa mtandao wa simu katika maeneo ambayo hayana huduma duni ya Botswana. Mradi ulilenga katika kusasisha mitandao iliyopo na kuanzisha miundombinu mipya katika vijiji vya Kgalagadi, Kitongoji cha Mabutsane, na Wilaya ya Ghanzi. Kutokana na mradi huo, shule za msingi 68 na shule 9 za sekondari sasa zimejitolea muunganisho wa intaneti kwa kasi ya 5Mbps. UASF pia inakusudia kuendeleza mradi huo kwa kuunganisha shule tatu na mtandao wakfu wa Mbps 10 na kuboresha jumuiya nyingine tatu katika eneo la Mabutsane hadi kufikia 4G. Ili kukamilisha mradi huu, Mfuko pia uliajiri Maafisa 68 wa Teknolojia ya Habari (IT) kufanya kazi katika shule za msingi ambazo zina mtandao wa intaneti. Shule za sekondari, kinyume chake, zina maafisa wa Teknolojia ya Habari (IT) walioteuliwa na serikali.⁷

Mnamo 2022, serikali ilifunua mipango yake ya kuwekeza dola milioni 12.7 kuunganisha vijiji 500 kwenye mtandao. Fedha hizi zitatumika kuboresha uhusiano katika maeneo ya vijijini na shule za umma. Kama sehemu ya programu ya SmartBots inayoendeshwa na Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Botswana (BOCRA), ambayo inadumisha UASF, jumuiya zote zenye watu wasiopungua 5,000 zitakuwa na mawimbi ya 4G.⁸

UASF imetangaza mipango ya mwaka wa fedha wa 2022/23, ambayo inalenga kupanua mitandao

ya mawasiliano ya simu katika wilaya tatu nchini Botswana: Wilaya za Kweneng, Kaskazini-Magharibi na Kusini. Mpango huo utahusisha jumla ya vijiji 159, huku Orange Botswana ikitoa muunganisho kwa shule za msingi 91 na shule za sekondari 23 katika Wilaya ya Kweneng, na kipimo kinacholengwa cha 10Mbps kwa shule za msingi na 20Mbps kwa shule za msingi.⁹

Katika nchi nyingine, kumekuwa na madai kuhusu

mpango wa mfuko wa huduma kwa wote (USF) kunyonywa kupitia rushwa, matumizi mabaya na usimamizi mbovu.¹⁰ Ingawa masuala haya hayajawahi kuwa sababu ya wasiwasi nchini Botswana, kuna haja ya udhibiti thabiti wa ndani na

6 Botswana Communications Regulatory Authority "Universal Access and Service Fund Manual of Operating Procedures" (2021) <https://www.bocra.org.bw/sites/default/files/documents/UASF-OPERATING-MANUAL-2021.pdf> (accessed on 03 December 2022).

7 Notable achievements on the achievements on UASF (Pg 18-19) Botswana Communications Regulatory Authority (BOCRA) "Broadband Facts and Figures" (2021) <https://www.bocra.org.bw/sites/default/files/documents/Broadband-Facts-and-Figures-2021-FINAL-DRAFT-21-Dec-21.pdf> (accessed on 25 January 2023).

8 SmartBots "Digital Connectivity Standards for Villages in Botswana" (2021) https://smartbots.gov.bw/sites/default/files/2021-10/Digital_Connectivity_Standards_V4_2021.pdf (accessed on 26 December 2022).

9 ibis

10 Universal Service and Access Fund Annual Report https://static.pmg.org.za/USAF_Annual_Report_2015-2016_converted.pdf (accessed on 10 December 2022).

uwazi kuhusu jinsi fedha hizo zinavyotumika kwa manufaa ya umma. Kwa ujumla, maelezo kuhusu ufanisi na mafanikio ya USF yanatokana na mpango wa SmartBots, na inaonekana hakuna maendeleo makubwa katika 2022.

MAONGEZI YA BURE NA USALAMA MTANDAONI

Botswana ina rekodi nzuri kiasi kuhusu uhuru wa kujieleza na ikiwa ni pamoja na uhuru wa vyombo vya habari, na serikali kwa ujumla inaheshimu haki hizi. Katiba ya Botswana, 1966 (Katiba) na sheria inatoa uhuru wa kusema na wa habari. Licha ya uhakikisho wa kikatiba wa uhuru wa kujieleza, kumekuwa na matukio ya udhibiti wa serikali na vyombo vya habari kujidhibiti.¹¹ Kulingana na baadhi ya waandishi wa habari, serikali mara kwa mara imekuwa ikidhibiti habari katika vyombo vya habari vya serikali ambayo iliona kuwa mbaya. Katika baadhi ya matukio, waandishi wa habari wa serikali walijihusisha na kampeni za kujidhibiti na kuwapaka matope wapinzani.¹²

Mnamo 2022, Tshepo Sethibe, mwandishi wa habari nchini Botswana, alishtakiwa kwa jinai kwa kuchapisha maudhui “ya kutisha”. Mashtaka hayo yalitokana na chapisho la Facebook la Julai 8, 2022, la Moeladilothoko News Boiler, chanzo cha faragha ambacho Sethibe anadaiwa kufanya kazi naye, ambapo hadithi kuhusu mtoto aliyepotea wa miaka 6 ilichapishwa.¹³ Suala la suala hili ni shtaka la jinai la mwandishi wa habari kwa kuchapisha maudhui yanayochukuliwa kuwa “ya kutisha” kwenye chapisho la Facebook. Mashtaka hayo yanazua wasiwasi kuhusu uhuru wa kujieleza na haki za

wanahabari kuripoti habari bila hofu ya kulipizwa kisasi kisheria.

TEHAMA ina jukumu muhimu katika uchumi wa kidijitali wa Botswana. Zaidi ya hayo, matumizi ya TEHAMA huruhusu kuongezeka kwa upatikanaji wa taarifa na maarifa, kuwawezesha wananchi kufanya maamuzi sahihi. Hata hivyo, ili wananchi wajihusishe kikamilifu na kufaidika na uchumi wa kidijitali, haki za kidijitali kama vile uhuru wa kujieleza, kupata habari, faragha na kutobaguliwa lazima zilindwe na kukuzwa. Kati ya matishio makubwa zaidi kwa uhuru wa mtandao ni uwepo na athari kubwa za unyanyasaji na vurugu zinazoendeshwa mtandaoni ambazo huhatarisha usalama wa mtandaoni. Wanawake, na jinsia nyingine zilizopunguzwa, wananyanyaswa kila siku bila matokeo. Unyanyasaji na vurugu mtandaoni ni suala muhimu na tishio kwa uhuru wa mtandao nchini Botswana. Inaathiri usalama na ustawi wa watu binafsi, hasa wanawake na jinsia nyingine zilizopunguzwa, ambao wanalengwa isivyo sawa kwenye majukwaa ya mitandao ya kijamii.

Aina hii ya unyanyasaji na vurugu mara nyingi hufanyika kwa njia nyingi kama vile ufuatiliaji mtandaoni, kufanya ugaribu na kejeli.¹⁴ Inaweza kuwa na madhara mabaya, kuleta mfidhaiko wa kiakili na kihisia, kupoteza kazi au fursa za elimu, na hata madhara ya kimwili. Licha ya hayo, unyanyasaji na unyanyasaji mtandaoni mara nyingi huwa haudhibitiwi na kuadhibiwa, huku kukiwa hakuna kinachofanyika kuwawajibisha wahalifu. Katiba ya Botswana, Baraza Kuu la Sera ya Jinsia, Sera ya Kitaifa ya Jinsia¹⁵, na Mkakati wa Kitaifa wa Ukatili wa Kijinsia¹⁶ yote yanaweka msingi wa kushughulikia

11 Joel Konopo “Botswana: Censorship is not the cure for UVIKO-19” (2020) <https://www.dailymaverick.co.za/article/2020-04-30-botswana-censorship-is-not-the-cure-for-UVIKO-19/> (accessed on 10 December 2022)

12 Joel Konopo “Botswana’s Media is in Crisis” (2020) <https://mg.co.za/article/2020-01-29-botswanas-media-is-in-crisis/> (accessed on 10 December 2022)

13 Committee to Protect Journalists “Botswana journalist Tshepo Sethibe criminally charged over ‘alarming publications’” (2022) <https://cpj.org/2022/07/botswana-journalist-tshepo-sethibe-criminally-charged-over-alarming-publications/> (accessed on 24 January 2023)

14 Pierluigi Paganini “Trolling, Doxing & Cyberstalking: Cybercrime & The Law” (2017) <https://securityaffairs.co/56841/laws-and-regulations/trolling-doxing-cyberstalking-cybercrime-law.html> (accessed on 25 January 2023)

15 Gender Links “Botswana Strategy 2016 to 2020” (2015) https://genderlinks.org.za/wp-content/uploads/2016/03/BOTSWANA-Strategy2016to2020_ahgrmf_271015.pdf (accessed on 25 January 2023)

16 UN Women “National Gender-Based Violence Strategy 2015-2020” (2015) <https://evaw-global-database.unwomen.org/>

masuala ya unyanyasaji na unyanyasaji mtandaoni dhidi ya wanawake na jinsia nyingine zilizotengwa nchini. Ingawa kanuni zilizopo nchini Botswana zinashughulikia ushiriki usio wa ridhaa wa picha za karibu, kanuni hizi, hata hivyo, si mahususi au imara vya kutosha kushughulikia aina nyingi za unyanyasaji na vurugu mtandaoni zilizopo nchini. Kutokana na hali hiyo, kuna ukosefu wa uwajibikaji, jambo ambalo linahatarisha maadili ya uhuru wa mtandao na uwezo wa watu kujieleza kwa uhuru bila woga wa kulipiza kisasi.

Hatari za mtandaoni ni sababu inayoongezeka ya wasiwasi kwa watoto na makundi mengine yaliyo hatarini kama vile wazee na watu wenye ulemavu (PWDs) nchini Botswana. Vikundi hivi viko katika hatari kubwa ya kulengwa na wavamizi wa mtandaoni, wachokozi wa mtandaoni na walaghai, pamoja na kukabiliwa na maudhui yasiyofaa au hatari. Mipango ya uhamasishaji zaidi na elimu kuhusu hatari na vitisho vya mtandaoni ni muhimu katika kuhakikisha kwamba watumiaji wa mtandao, hasa watoto, wazee, na watu wenye ulemavu, wanaelewa ulinzi wa mtandaoni. Mipango kama hii inaweza kuwawezesha watumiaji kufanya maamuzi sahihi kuhusu shughuli zao za mtandaoni, na kuongeza ufahamu wa hatari zinazoweza kukabiliwa mtandaoni. Chini ya Mpango wa Cyber4Dev, Mamlaka ya Udhubiti wa Mawasiliano ya Botswana (BOCRA) ilianzisha Timu ya Kujibu Matukio ya Mawasiliano (COMM-CIRT) ili kuratibu na kusaidia mwitikio wa matukio ya usalama wa kompyuta katika sekta ya mawasiliano.¹⁷ Mpango huu ni muhimu katika kudhibiti hatari na vitisho mtandaoni, haswa kwa vikundi vilivyo hatarini. Kuwa na timu iliyojitolea inayofuatilia na kujibu vitisho vya mtandao kunaweza kusaidia kupunguza athari za matukio ya usalama kwa vikundi hivi vilivyo hatarini na kuhakikisha kuwa shughuli zao

za mtandaoni ziko salama na salama.

UHURU WA VYOMBO VYA HABARI

Muswada wa Sheria ya Chama cha Wanahabari (MPA) wa 2022,¹⁸ inaipa serikali udhibiti mkubwa zaidi wa vyombo vya habari, ambavyo vinaweza kuwa na athari mbaya kwa uhuru wa vyombo vya habari na uhuru wa kujieleza nchini Botswana. Muswada huo unafuta Sheria ya Watendaji wa Vyombo vya Habari iliyopo, 2008 (Sheria Na. 29 ya 2008), na Baraza la Vyombo vya Habari, na badala yake kuchukua Chama cha Wanahabari. Ukweli kwamba muswada huo ulipita Bungeni bila mjadala pia unatia wasiwasi, kwani unapendekeza kwamba hakukuwa na fursa ya kutosha ya kuchunguzwa na maoni ya umma.

Baada ya kupita Bungeni bila mjadala, tarehe 21 Juni 2022, Muswada wa Sheria ya Chama cha Wanahabari (MPA) wa 2022, ulitangazwa kwenye gazeti la serikali.¹⁹—Ingawa Sheria hii inadhibiti mienendo ya wanahabari na kuweka hifadhidata ya watendaji wa vyombo vya habari na mashirika, hatua hii yenye utata inaonekana kuwa na athari kwa uhuru wa vyombo vya habari na uhuru.²⁰

Serikali inamiliki na kuendesha Shirika la Vyombo vya Habari vya Botswana (BOPA) na kampuni yake tanzu, Daily News, ambayo inatawala vyombo vya habari vya magazeti na vituo viwili vya redio vinavyomilikiwa na serikali, inaibua wasiwasi kuhusu udhibiti wa serikali wa vyombo vya habari na uwezekano wa kuingiliwa kisiasa. Hii haihakikishii uhuru wa vyombo vya habari kama ilivyoainishwa katika Kanuni ya 11 ya Azimio la Kanuni za ACHPR kuhusu Uhuru wa Kujieleza na Kupata Habari Barani Afrika, kwamba mataifa yanapaswa kuhakikisha

[org/en/countries/africa/botswana/2015/national-gender-based-violence-strategy-2015-2020](https://www.cirt.org/bw) (accessed on 25 January 2023)

17 <https://www.cirt.org/bw>

18 Media Practitioners' Association Bill, 2022 https://data.misa.org/en/entity/ot69kr97wud?utm_source=Uwazi&page=7

19 Media Institute of Southern Africa "Analysis of the Botswana Media Practitioners' Association Bill, 2022" (2022) <https://misa.org/blog/analysis-of-the-botswana-media-practitioners-association-bill-2022/> (accessed on 01 December 2022)

20 Anton Harber "Botswana Media Practitioner Act is a threat to freedom of the media" (2022) <https://www.dailymaverick.co.za/article/2022-09-28-botswana-media-practitioner-act-is-a-threat-to-freedom-of-the-media/> (accessed on 10 December 2022)

kuwa vyombo vya habari vya umma vinajitegemea na vinajumuisha wingi wa vyombo vya habari na kwamba vyombo vya habari vya kibinafsi havihusiki na siasa, kiuchumi na aina nyingine za udhibiti.²¹

Hata hivyo, katika kipindi kinachoangaziwa, kulikuwa na ripoti za vitisho na kunyanyaswa kwa wanahabari katika utawala uliopo chini ya Rais Mokgweetsi Masisi. Tshepo Sethibe na Michelle Teise, wanahabari kutoka tovuti ya habari ya Moeladilothoko News Boiler, walizuiliwa pamoja na wengine watatu mnamo Januari 28, 2022, na Huduma ya Polisi ya Botswana (BPS) huko Phitshane. Polisi waliwapokonya simu zao na kuwafungulia mashtaka ya uhalifu baada ya kuingia katika nyumba mbili wakati wakikusanya taarifa za kutoweka kwa mwanamume wa eneo hilo, Obakeng Badubi. Mnamo Aprili 15, 2022, wenye mamlaka walitupilia mbali kesi hiyo.²²

SHERIA YA UHALIFU WA MTANDAONI NA UHALIFU UNAOHUSIANA NA KOMPYUTA, 2018

Sheria ya Uhalifu wa Mtandao na Makosa yanayohusiana na Kompyuta nchini Botswana, ambayo ilitungwa mwaka wa 2018, inatoa mfumo wa kisheria wa kushughulikia aina mbalimbali za uhalifu wa mtandaoni, ikiwa ni pamoja na unyanyasaji wa mtandao, unyanyasaji wa mtandao, mawasiliano ya kielektroniki yenye kukera, usambazaji wa ponografia ya watoto, ponografia ya kulipiza kisasi, na ubaguzi wa rangi na chuki dhidi ya wageni. nyenzo.²³ Sheria inaharamisha shughuli hizi na inatoa adhabu, ikiwa ni pamoja na faini na kifungo, kwa watu wanaopatikana na hatia ya kufanya uhalifu huu.

Sheria pia inaanzisha Kitengo cha Uhalifu wa Mtandao ndani ya Huduma ya Polisi ya Botswana, ambayo ina jukumu la kuchunguza na kutekeleza masharti ya Sheria.²⁴ Kitengo hiki kimepewa uwezo

wa kufanya kazi kwa karibu na mashirika mengine ya kutekeleza sheria, ikiwa ni pamoja na Interpol na FBI, ili kukabiliana na uhalifu wa mtandao. Hata hivyo, Kifungu cha 16, ni sehemu yenye matatizo ya Sheria kwani kinatumia maneno yasiyoeleweka na mapana sana kama vile "chafu, uchafu, uchafu au uchafu," kuharamisha maudhui mbalimbali, na ni tishio linalowezezekana kwa uhuru wa kujieleza unaoenda kinyume. viwango vya kimataifa vya kuzuia haki. Zaidi ya hayo, Sehemu ya 19(2) inashughulikia ponografia ya watoto, ambayo ni

21 Declaration of Principles of Freedom of Expression and Access to Information in Africa (the Declaration) https://www.achpr.org/public/Document/file/English/Declaration%20of%20Principles%20on%20Freedom%20of%20Expression_ENG_2019.pdf (accessed on 03 December 2022)

22 Committee to Protect Journalists "Botswana journalist Tshepo Sethibe criminally charged over 'alarming publications'" (2022) <https://cpj.org/2022/07/botswana-journalist-tshepo-sethibe-criminally-charged-over-alarming-publications/> (accessed on 21 December 2022)

23 Cybercrime and Computer Related Crimes Act, 2018 <https://www.bocra.org.bw/sites/default/files/documents/18%20Act%2029-06-2018%20Cybercrime%20and%20Computer%20Related%20Crimes.pdf>

24 Tlotlo Mabaso "New Police Lab to help fight cybercrime" (2019) <https://guardiansun.co.bw/News/new-police-lab-to-help-fight-cybercrime> (accessed on 25 January 2023)

suala muhimu kushughulikiwa kwani ilihakikisha usalama wa watoto katika enzi ya kidijitali.

FARAGHA NA UFUATILIAJI

Botswana haina sheria ya jumla inayosimamia matumizi ya mifumo ya ufuatiliaji. Badala yake, sheria mbili kutoka kwa vitendo viwili tofauti huruhusu shughuli za ufuatiliaji. Kifungu kimoja kinatokana na Sheria ya Kupambana na Ugaidi (Sheria ya 24,2014)²⁵, na nyingine kutoka kwa Sheria ya Ujasusi na Huduma za Usalama, 2007 (ISSA).²⁶ Hasa zaidi, Sheria ya Upelelezi na Huduma za Usalama, 2007 (ISSA) chini ya Kifungu cha 25 inasema kwamba "Mkurugenzi Mkuu au afisa aliyeidhinishwa na Mkurugenzi Mkuu kwa maandishi, anaweza kutuma maombi kwa Mahakama ya Hakimku au Mahakama Kuu kwa amri ya maandishi inayoidhinisha." Mkurugenzi Mkuu au afisa aliyeidhinishwa na Mkurugenzi Mkuu kwa maandishi, kama itakavyokuwa, kuingilia mawasiliano yoyote kwa madhumuni ya kupata taarifa kama itakavyohitajika kwa madhumuni ya kulinda usalama wa taifa, au kwa madhumuni ya kuzuia. au kugundua uhalifu." Makosa yanayohusiana na ugaidi, na kufadhili ugaidi yanaweza kusababisha amri ya kuingilia kati. Afisa mpelelezi kutoka Huduma ya Polisi ya Botswana, Jeshi la Ulinzi la Botswana, au Kurugenzi ya Ujasusi na Usalama (DIS) lazima aombe amri ya kuzuia.²⁷ Kifungu hiki kinatumika kwa ufuatiliaji unaolengwa wakati ukiukaji wa Sheria unachunguzwa.

Kumekuwa na ripoti huko nyuma kwamba Serikali ilitumia Idara ya Ujasusi na Usalama (DIS) kufuatilia shughuli za wanachama wa upinzani, wakosoaji wa

serikali na watetezi wa haki za binadamu. Mnamo 2021, ripoti ya Citizen Lab ilijadili usambazaji wa silaha za kimtandao kwa Israeli kwa Botswana.²⁸ Hawa wanatumika kupeleleza wananchi. Kufuatia hayo, Kamati ya Kulinda Waandishi wa Habari (CPJ) iliripoti kuhusu polisi wa Botswana kupeleka kifaa cha Cellebrite cha Universal Forensic Extraction Device ambacho kinaripotiwa kukusanya data kutoka kwa simu za waandishi wa habari.²⁹ Hii ni sehemu ya mashambulizi ya vyombo vya habari ambayo vyombo vya habari na udugu wa wanahabari wanapaswa kushindana nayo. Shirika hilo hilo la usalama, (DIS), lilishutumiwa kwa kutoa kandarasi kwa kampuni ya Israeli kuipatia spyware ambayo ina uwezo wa kupeleleza mawasiliano ya mtandao kama vile barua pepe, Facebook na Twitter.³⁰

Serikali iliwasilisha Mswada wa Sheria ya Taratibu za Jinai na Ushahidi (Uchunguzi Unaodhibitiwa) tarehe 4 Februari 2022. Mswada huo uliofuatiliwa haraka uliongeza ulinzi wa faragha na udhibiti wa ufuatiliaji, utekaji nyara na ukamataji wa polisi.³¹ Muungano wa mashirika ya uhuru wa vyombo vya habari vya Botswana ulilaani Mswada huo, ukisema kuwa una uwezo wa "kuhalalisha uandishi wa habari na uhuru wa kujieleza."³² Mswada huu unaweza kuzuia uhuru wa kujieleza mtandaoni na kupata habari. Zaidi ya hayo, inaruhusu ufuatiliaji usio na msingi wa raia au kuharamisha uandishi wa habari na uhuru wa kujieleza. Katika muda wa siku chache, serikali ilirekebisha mswada huo, na kuunda jopo linaloongozwa na majaji kufuatilia utendakazi wa siri wa utekelezaji wa sheria na kuharamisha ufuatiliaji usio na msingi. Hii ni

25 Counter-Terrorism Act (Act 24, 2014) <https://issafrica.org/ctafrika/uploads/Botswana%20Counter-terrorism%20Act%202014.pdf>

26 Intelligence and Security Services Act, 2007 (ISSA)

27 Innocent Selatlhwa "Academic calls for law on communications interception" (2022) <https://www.mmegi.bw/news/academic-calls-for-law-on-communications-interception/news> (accessed 29 January 2022)

28 Suraya Dadoo "Israel helping African governments to place us all under surveillance" (2020) <https://www.timeslive.co.za/ideas/2020-12-18-opinion-israel-helping-african-governments-to-place-us-all-under-surveillance/> (accessed on 09 December 2022).

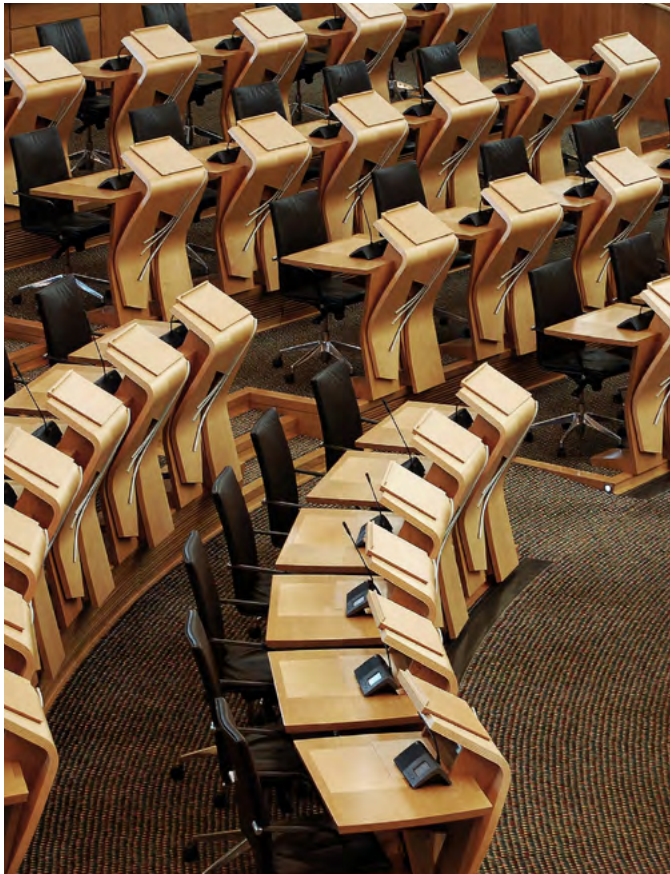
29 Jonathan Rozen "Botswana police use Israeli Cellebrite tech to search another journalist's phone" (2021) <https://cpj.org/2021/07/botswana-cellebrite-search-journalists-phone/> (accessed on 11 December 2022)

30 Sunday Standard "Kapinga moves to stop "criminal behaviour" of tapping phones" (2016) <https://www.sundaystandard.info/kapinga-moves-to-stop-occasional-behaviour-of-tapping-phones/> (accessed on 8 December 2022)

31 Thapelo Ndlovu "Botswana civil society organisations rebuff criminal procedures bill" (2022) <https://www.apc.org/en/news/botswana-civil-society-organisations-rebuff-criminal-procedures-bill> (accessed on 25 January 2023)

32 African Press Agency " Botswana media bodies slam proposed surveillance law" (2022) <http://apanews.net/en/news/botswana-journalists-up-in-arms-against-proposed-surveillance-law> (accessed on 29 November 2022)

pamoja na kuhakikisha kwamba ufuatiliaji au udukuzi wowote wa mawasiliano unafanywa kwa kibali au amri ya mahakama, na unafanywa kwa njia ya uwazi na uwajibikaji. Mbinu hii inalingana na Azimio la ACHPR la Kanuni za Uhuru wa Kujieleza na Kupata Habari Barani Afrika, hasa kanuni ya 41 kuhusu hitaji la kutosha la hatua za uangalizi katika

kufanya ufuatiliaji.

Kando na mbinu za uangalizi za uchunguzi unaodhibitiwa na utendakazi wa siri, ni muhimu pia kuzingatia ikiwa muswada huo unajumuisha ulinzi wa kutosha wa faragha katika enzi ya kidijitali. Hii ni pamoja na kuhakikisha kwamba ufuatiliaji au udukuzi wowote wa mawasiliano unafanywa kwa kibali au amri ya mahakama, na unafanywa

kwa njia ya uwazi na uwajibikaji. Ingawa masuala haya ni muhimu, inapaswa kuwa kipaumbele kikuu kwamba mswada huu ujumuishe miongozo iliyo wazi juu ya ukusanyaji, uhifadhi, na matumizi ya data ya kibinafsi, pamoja na mbinu thabiti za kuhakikisha uwajibikaji na uwazi, ambazo zote mbili zinakosekana. Hii inaweza kuhusisha ukaguzi wa mara kwa mara, uangalizi huru, na adhabu kali kwa ukiukaji wa haki za faragha.

Kiwango cha ufahamu na utetezi kuhusu haki ya faragha pia ni jambo muhimu kuzingatia. Nchini Botswana, kuna haja ya mipango ya uhamasishaji zaidi na elimu ili kuhakikisha kwamba watumiaji wa mtandao wanaelewa hatari na vitisho kwa faragha yao, pamoja na hatua zinazofaa za kuzuia. Hii ni muhimu hasa kwa watoto, ambao mara nyingi wako hatarini zaidi kwa hatari za mtandaoni na wanahitaji ulinzi wa ziada kwa faragha yao. Zaidi ya hayo, kuhakikisha utekelezaji wa Sheria ya Kulinda Data ya Botswana.³³ na viwango vya kikanda, kama vile Mkataba wa Umoja wa Afrika kuhusu Usalama wa Mtandao na Ulinzi wa Data ya Kibinafsi,³⁴ itasaidia kulinda haki za faragha.

UTAWALA WA DATA SHERIA YA ULINZI WA DATA

Sheria ya Kulinda Data - Sheria Na. 32 ya 2018, (DPA)³⁵ ilipitishwa na Bunge tarehe 3 Agosti, 2018, na kuanza kutumika tarehe 15 Oktoba, 2021. Kamishna wa Takwimu pia ameteuliwa. Sheria hiyo ilikusudiwa kuanza kutumika wakati kipindi cha kutolipa kilipokamilika tarehe 15 Oktoba 2022. Hata hivyo, kipindi hiki cha matumizi kiliongezwa kwa mwaka mwingine. Kamishna wa Takwimu alikiri kwamba ofisi ilihitaji muda zaidi wa kutekeleza Sheria hiyo.³⁶ Kiendelezi hiki kinaweza kufasiriwa kama fursa kwa biashara nyingi kutayarisha na

33 Data Protection Act, 2018 <https://www.bocra.org.bw/sites/default/files/documents/DataProtectionAct.pdf>

34 African Union Convention on Cyber Security and Personal Data Protection https://au.int/sites/default/files/treaties/29560-treaty-0048_-_african_union_convention_on_cyber_security_and_personal_data_protection_e.pdf (accessed on 25 January 2023)

35 Data Protection Act - Act No. 32 of 2018 <https://www.bocra.org.bw/sites/default/files/documents/DataProtectionAct.pdf>

36 Andrew Maramwidze "Back to the drawing board ... glaring gaps in Botswana's Data Protection Act" (2022) <https://itweb.africa/content/LPp6V7rB1Kg7DKQz> (accessed on 21 December 2022)

kuhakikisha utiifu wao.

Kuna mapungufu makubwa katika Sheria. Kwa mfano, Kifungu cha 29 cha DPA kuhusu data iliyokusanywa kutoka vyanzo vingine hakiangazii kwa uwazi “ulinzi wa faragha ya nyumba na mali nyingine” wakati wa shughuli za kibinafsi au za nyumbani kama inavyotolewa katika Sehemu ya 9 ya Sheria ya Haki. Ingawa Sheria inaeleza miongozo ya kuchakata taarifa, kuna changamoto katika utekelezaji wa miongozo hii kwa uwazi na kitaasisi.³⁷ Hii inafanya kuwa vigumu kusawazisha hitaji la kulinda taarifa za kibinafsi za raia na hitaji la kutumia taarifa hizo kwa usalama wa taifa na madhumuni ya usalama wa umma. Kutengwa huku kunaweza kumaanisha kuwa data ya kibinafsi iliyokusanywa, kuchakatwa, au kushirikiwa wakati wa shughuli fulani haijalindwa kwa kiwango sawa na data iliyokusanywa, kuchakatwa, au kushirikiwa katika miktadha mingine. Inapunguza ulinzi wa Sheria kwa watu wanaotumia teknolojia na intaneti kwa madhumuni ya kibinafsi na ya nyumbani. Kwa ujumla, hii inaweza kupungukiwa na mahitaji ya kimataifa, kama vile Udhhibiti wa Jumla wa Ulinzi wa Data wa EU (GDPR),³⁸ ambayo inatumika kwa shughuli zote za usindikaji wa data ya kibinafsi, bila muktadha.

Kuna masuala muhimu yaliyoalamishwa ndani ya Sheria. Kifungu cha 48(1) kinafanya kuwa haramu kuhamisha taarifa za kibinafsi nje ya Botswana huku Kifungu cha 48(2) kinatoa orodha ya taifa iliyoidhinishwa pekee, ambayo imechapishwa.³⁹ Pia kuna vizuizi vya ziada vinavyoruhusu uhamisho

ikiwa nchi haiko kwenye orodha. Wasiwasi wa mbinu hii ya utengaji ni kwamba inazua maswali kuhusu vigezo vinavyotumika kufuzu nchi kwa orodha hiyo, pamoja na athari za ufaragha wa data na uchumi wa kidijitali katika suala la uhamisho wa data kuvuka mipaka. Suluhu moja linalowezekana kwa maswala yaliyoalamishwa ndani ya sehemu ya uhamishaji wa data kuvuka mipaka itakuwa kutumia mbinu inayozingatia kanuni zaidi. Hili linaweza kuhusisha kuweka vigezo vilivyo wazi na vilivyo wazi vya kubainisha wakati ambapo taarifa za kibinafsi zinaweza kuhamishwa nje ya nchi, kwa kuzingatia vipengele kama vile kiwango cha ulinzi wa data ya kibinafsi katika nchi inayopokea na haki na uhuru wa watu walioathiriwa na uhamishaji. Botswana inafikiria kujiunga na Mkataba wa Umoja wa Afrika wa Usalama wa Mtandao na Ulinzi wa Data ya Kibinafsi, ambao unalenga kukuza ulinzi wa data ya kibinafsi na haki ya faragha barani Afrika na kuanzisha mfumo wa mtiririko wa data kuvuka mipaka. Hili lingeruhusu Botswana kuonisha sheria zake za ulinzi wa data na zile za nchi nyingine za Kiafrika na kufaidika na utaalamu wa pamoja na uzoefu wa bara.

Kwa kuzingatia uhusiano kati ya haki ya faragha na Kifungu cha 12(1) cha Katiba ya Botswana kuhusu ulinzi wa uhuru wa kujieleza “[Uhuru wa kupokea mawazo na habari bila kuingiliwa...]” inahakikisha haki ya kupata habari, bila kujali mwongozo mdogo wa Sheria. juu ya mada juu ya suala hili.⁴⁰ Ili kuhakikisha haki ya kupata habari kama ilivyoainishwa katika Katiba, ni muhimu kutoa mwongozo wazi juu ya majukumu na majukumu

37 Part IV Data Protection Act, 2018

38 Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation), OJ 2016 L 119/1 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e485e15-11bd-11e6-ba9a-01aa75ed71a1> (hereafter, 'GDPR').

39 See authorised list of countries here: <https://www.michalsons.com/wp-content/uploads/2022/10/Botswana-Transfer-of-Personal-Data-Order-2022.pdf>

40 The Botswana Data Protection Act establishes the Office of the Data Protection Commissioner, which is responsible for enforcing the Act and ensuring the protection of individuals' personal data. The Commissioner is appointed by the President and is independent in the exercise of their functions. The Commissioner's mandate includes promoting public awareness of data protection, monitoring and enforcing compliance with the Act, and investigating and resolving complaints. It is not clear if the office of the Commissioner has been fully established, however, the act is meant to be enforced by the office of the commissioner and it is important that this office is established and adequately resourced for its mandate to be effectively carried out.

ya Kamishna wa Ulinzi wa Data. Hii itahakikisha kwamba umma kwa ujumla unafahamu ni chombo gani cha kukaribia katika hali maalum na kuboresha uelewa wao wa mchakato wa kupata taarifa. Kwa kufafanua majukumu na wajibu wa Kamishna, haki ya umma ya kupata taarifa italindwa na kutekelezwa vyema. kuhusu jinsi majukumu na majukumu ya Kamishna wa Ulinzi wa Data yanapaswa kusuluhishwa.

Botswana bado haijaridhia Mkataba wa Malabo. Mkataba wa Malabo bado haujaanza kutumika, na bado uko wazi kuidhinishwa na Nchi Wanachama wa Umoja wa Afrika. Sheria ya Ulinzi wa Data ndiyo sheria ya msingi inayosimamia ulinzi wa data ya kibinafsi nchini Botswana. Hata hivyo, kuna sheria na kanuni za ziada nchini zinazolinda taarifa za kibinafsi pia. Sheria ya Uhalifu wa Mtandao na Uhalifu Unaohusiana na Kompyuta ilipitishwa mnamo 2018, na inaharakisha uhalifu wa mtandaoni, pamoja na ufikiaji usioidhinishwa wa data ya kibinafsi. Pia hutoa ulinzi kwa taarifa za kibinafsi na miundombinu muhimu ya taarifa.

HATI ZA UTAMBULISHO WA KIDIJITALI

Serikali ya Botswana inakubali na kuthamini mifumo ya usimamizi wa vitambulisho vya kitaifa na usajili wa raia kama muhimu kwa utawala bora na uwajibikaji kwa maendeleo ya muda mrefu ya kijamii na kiuchumi, ikijumuisha haki ya jina, uraia, utaifa, kupiga kura, na haki zingine zinazohusiana. Haki ya utambulisho na utaifa imejumuishwa katika Azimio la Kimataifa la Haki za Kibinadamu na Mkataba wa Haki za Mtoto wa Azimio la 44/25, ambayo yote yalipitishwa mnamo Novemba. 20, 1989.⁴¹ Mkakati wa Ajenda ya Umoja wa Afrika 2063 unajumuisha mpango kazi mahususi kwa ajili ya ukuzaji wa utambulisho wa kidijitali wa Kiafrika.⁴² Madhumuni ya mkakati huu ni kuunda

mfumo wa maendeleo, usambazaji na matumizi ya mifumo ya utambulisho wa kidijitali barani Afrika. Kupitia matumizi ya mifumo ya utambuzi wa kidijitali kwa madhumuni mbalimbali, ikiwa ni pamoja na ujumuishaji wa kifedha, biashara ya mtandaoni, na ufikiaji wa huduma za serikali. Hii itasaidia kuwezesha utekelezaji wa mpango kazi wa utambulisho wa kidijitali, ambao Umoja wa Afrika tayari umeutengeneza kupitia Mfumo wa Kiiolojia wa Utambulisho wa Kidijitali wa Kiafrika (ADIE).

Botswana imekuwa nchi ya kwanza Kusini mwa Afrika kutoa hati za kusafiria za kielektroniki mnamo 2020, baada ya kuongeza muda wa ununuzi

wake mnamo 2021 na kampuni ya Ujerumani iitwayo Veridos kwa hati za kusafiria zinazoendana na ICAO zilizo na bayometriki zilizopachikwa.⁴³ Baadaye mwaka wa 2022, Sekretarieti ya Jumuiya

41 United Nations Human Rights Commission (UNHCR) <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child> (accessed on 11 November 2022)

42 African Union's Agenda 2063 https://au.int/sites/default/files/documents/36204-doc-agenda2063_popular_version_en.pdf (accessed 25 January 2023)

43 Biometrics Research Group, Inc. "Veridos receives further order for biometric passports from Botswana" (2020) <https://www.biometricupdate.com/202012/veridos-receives-further-order-for-biometric-passports-from-botswana> (accessed

ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC) ilifikia makubaliano na serikali ya Botswana kuanza kutengeneza pasipoti za kibayometriki kwa kutumia vifaa na vifaa vyake vya kiteknolojia.⁴⁴

Cheti cha Dijitali cha UVIKO-19 nchini Botswana ni mfano mwingine wa mfumo wa vitambulisho vya kidijitali unaotumika kusajili walengwa wanaostahiki wa chanjo ya UVIKO -19. Serikali ilizidi kutumia teknolojia hii kama njia ya kukabiliana na janga la UVIKO -19 na kulinda afya na usalama wa raia wake. Ili kukabiliana na janga hili, Kikosi Kazi cha Rais cha UVIKO -19 kiliamuru kila raia kutuma maombi ya Kibali cha Kuhama wakati wa hali ya hatari ili kuwezesha kusafiri kati ya maeneo. Kibali cha Movement kilitolewa kupitia jukwaa la usajili mtandaoni.⁴⁵ Utumiaji wa zana na teknolojia za uchunguzi wa kidijitali zimekabiliwa na upinzani wa umma na kesi za kisheria kwa sababu zilikuwa na uwezo wa kuwatenga au kuwadhuru watu na jamii zilizo hatarini.⁴⁶ Zaidi ya hayo, kumekuwa na maswali kuhusu athari za muda mrefu za hatua hizi za uchunguzi wa kidijitali kwenye uhuru wa raia, faragha na haki za binadamu, na pia uwezekano wa kuzitumia zaidi ya janga la UVIKO-19.

Ingawa tukitambua juhudi za serikali za kutoa huduma za afya wakati wa janga hili, ni muhimu kutambua kuwa kutegemea teknolojia za kidijitali kulimaanisha kuwa mapengo yaliyokuwepo awali katika ufikiaji wa kidijitali na utumiaji wa jukwaa hili yaliongezeka kati ya maeneo ambayo tayari yalikuwa magumu na ambayo hayajahudumiwa na jamii. Msukumo wa kusaidia vitambulisho vya kidijitali ni matokeo ya maslahi ya muda mrefu ya serikali na ya kifedha yanayogongana na manufaa makubwa ya kiuchumi yanayochochea mafanikio ya kiteknolojia kama vile bayometriki na kompyuta

ya wingu.

Wasiwasi muhimu kuhusu Vitambulisho vya Kidijitali ni pamoja na: “kuenea kwa kazi” na uandikishaji wa lazima; kutengwa kwa utaratibu; uvunjaji wa data na vitisho vya faragha; kuongezeka kwa nguvu za ufuatiliaji wa polisi na serikali; na upendeleo wa suluhu za shirika kuliko suluhu za kijamii. Bado kundi linalokua la usomi muhimu na utetezi wa umma limevutia maswala haya, na hadi sasa, hakujawa na madai ya wazi ya kutumiwa vibaya na watendaji wa serikali. Kilicho muhimu kuzingatia ni kutokuwepo kwa uwajibikaji au taratibu za uangalizi wa kusimamia utendakazi wa mifumo ya Kitambulisho cha Dijitali.

MAENDELEO YA ICT NA TEKNOLOJIA INAYOJITOKEZA

MIKAKATI YA AKILI BANDIA (AI)

Botswana haina mkakati wa kitaifa wa Akili Bandia(AI), hata hivyo kuna mipango iliyogawanyika ya Akili Bandia(AI) iliyowekwa katika sera na mikakati muhimu ya serikali. Mkakati wa uwekaji dijitali wa SmartBots ni mfano halisi. Inalenga kuharakisha mabadiliko ya kidijitali katika sekta ya biashara na serikali. Moja ya maeneo muhimu ya kuzingatia ni maendeleo ya huduma zinazoendeshwa na data na bidhaa zinazotumia teknolojia ya Kidijitali kama vile akili bandia.⁴⁷ Mbinu hii inatoa modeli ya maendeleo ya kiuchumi inayolenga maboresho ya teknolojia yanayohusiana na mapinduzi ya nne ya viwanda. Ni muhimu pia kushughulikia athari za haki na faragha za watu binafsi, pamoja na uwezekano wa kutengwa na ukosefu wa usawa katika ufikiaji wa teknolojia hizi mpya. Zaidi ya hayo, kuziba mgawanyiko wa kidijitali na kuhakikisha kwamba jumuiya zote zina ufikiaji sawa wa teknolojia hizi ni muhimu ili kuongeza

on 19 December 2022)

44 Andrew Maramwidze “Botswana pens biometric passport deal with SADC” (2022) <https://itweb.africa/content/JBwEr7n3NRAM6Db2> (accessed on 19 December 2022)

45 See Botswana’s UVIKO 19 Vaccination Self-Registration link: <https://fenyaUVIKO.gov.bw/armready/>

46 Mpho Mokwape “Presidential UVIKO-19 Task Team in court over BSafe app” (2020) <https://www.mmegi.bw/news/presidential-UVIKO-19-task-team-in-court-over-bsafe-app/news> (accessed on 9 December 2022).

47 Douglas Letsholathebe “Industry 4.0 for inclusive development” (2022) https://unctad.org/system/files/non-official-document/ecn162022_industry_s02_botswana_DLetsholathebe_en.pdf (accessed on 20 December 2022).

manufaa kamili ya mapinduzi ya nne ya viwanda. Kuzingatia utawala, maadili, na vipengele vya kitamaduni vya mtandao na teknolojia zinazoibuka kuna manufaa kwa kuwezesha mazingira ya sera na pia kwa kuhakikisha matumizi ya kimaadili na uwazi ya teknolojia hizi mpya.

Tume ya Taifa ya Mipango ilitoa Mpango wa Maendeleo wa Taifa: Dira ya 2036 (NDP 11), ambayo inakusudia kuendeleza teknolojia ya habari na mawasiliano (ICTs) ifikapo mwaka huu. 2036.⁴⁸ Sehemu ya mkakati huo ni kuboresha TEHAMA kupitia mkakati wa kitaifa wa Serikali Mtandao ambao unaiweka Botswana katika hatua ya kimataifa na mashirika ya kimataifa kama vile Umoja wa Mawasiliano ya Habari (ITU) na Shirika la Biashara Duniani (WTO).

Mnamo Agosti 2022, Taasisi ya Botswana ya Utafiti na Ubunifu wa Teknolojia (BITRI) iliandaa kongamano la kitaifa la Mapinduzi ya Nne ya Viwanda (4IR). Lengo la kongamano hilo lilikuwa kutoa jukwaa kwa sekta ya umma na ya kibinafsi kuelewa mitazamo ya ndani, kikanda na kimataifa ya 4IR. Kuhusiana na maendeleo ya nchi kuelekea matarajio ya Dira ya 2036 katika maeneo muhimu yaliyoteuliwa na utayari wake kwa 4IR, bado haijulikani ni nini nchi inatarajia kufikia na mkakati wake wa muda mrefu katika uwanja wa Akili Bandia (AI).

Hata hivyo, inawezekana kwamba baadhi ya sekta za uchumi, hasa makampuni ya kibinafsi, bado ziko katika hatua za awali za kupitisha na kutumia teknolojia ya Akili Bandia (AI) kwa automatisering ya biashara. Serikali ya Botswana, kinyume chake, imetambua uwezo wa 4IR katika kuchochea ukuaji wa uchumi wa nchi hiyo na inaandaa mkakati wa kupitisha na kuunganisha teknolojia hizi katika uchumi na jamii ya nchi. Ili kuhakikisha kuwa nchi inanufaika kikamilifu na teknolojia inayochipuka, serikali na sekta ya kibinafsi lazima ziwekeze katika utafiti na maendeleo, pamoja na elimu na mafunzo.

Hitimisho na Mapendekezo

Kuna haja ya kuanzishwa kwa mtandao wa watendaji nchini Botswana ili kutetea haki za kidijitali na uhuru wa mtandao na kuelewa vyema na kutambua mapungufu ya maarifa katika nyanja hiyo. Utafiti unahitajika ili kuelewa tofauti kati ya vipengele kama vile usalama wa taifa na uhuru wa mtandao. Pia ni muhimu kujenga msingi wa maarifa unaotokana na mazoezi na mafunzo tuliyojifunza, ikijumuisha kupitia ujumlisho wa data iliyopo na uundaji wa zana mpya za uchanganuzi ili kuweka mwelekeo na maendeleo. Mapendekezo yafuatayo yanatumika kama mwongozo wa kuimarisha hali ya sasa ya haki za kidijitali nchini Botswana.

SERIKALI	TAALUMA	ASASI ZA KIRAIA
<p>Serikali inapaswa:</p> <ul style="list-style-type: none">Kuunda mikakati ya kitaifa ya Akili Bandia(AI) inayotekeleza maendeleo ya kiuchumi na kiteknolojia inayoakisi maadili ya kidemokrasia, kwa maoni kutoka kwa washikadau husika kama vile tasnia, wasomi na mashirika ya kiraia. Sera hizo zinapaswa kuegemezwa katika maadili ya kidemokrasia, ikiwa ni pamoja na uwazi, uwajibikaji, na ulinzi wa haki za binadamu. Sera hizi zinapaswa kushughulikia masuala kama vile faragha ya data, upendeleo na ubaguzi, na athari zinazoweza kutokea za Akili Bandia(AI) kwenye ajira na	<p>Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Botswana inapaswa:</p> <ul style="list-style-type: none">Lenga katika kupanua ufikiaji wa muunganisho wa intaneti wa bei nafuu na unaotegemewa katika jamii zilizonyimwa kiuchumi na zilizotengwa, huku pia ikihakikisha kutegemewa na uendeleu wa mipango yake ya kupanua uenezaji wa mtandao mpana kote nchini.Fikiria kushirikiana na makampuni zaidi ya sekta ya kibinafsi na wajasiriamali wa ndani, ili kuboresha athari za shughuli zake.	<p>Mashirika ya kiraia nchini Botswana yanapaswa kuweka kipaumbele katika kutetea uhuru wa vyombo vya habari, uhuru wa vyombo vya habari na kujieleza, na haki za faragha katika enzi ya kidijitali. Hili linaweza kupatikana kwa yafuatayo:</p> <ul style="list-style-type: none">Kufuatilia utekelezaji na athari za Muswada wa Sheria ya Chama cha Wanahabari (MPA) wa 2022 ili kuhakikisha kuwa hauhujumu uhuru wa kujieleza na wanahabari.Wito wa uwazi na uwajibikaji katika matumizi ya mifumo ya uchunguzi na ulinzi wa haki za faragha katika enzi ya kidijitali kupitia mbinu thabiti za ulinzi wa data.

SERIKALI	TAALUMA	ASASI ZA KIRAI
<p>maeneo mengine ya jamii.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Unda sera na programu zinazounga mkono usawa wa kijinsia na kuwawezesha wanawake na wasichana. Hii inaweza kuhusisha utekelezaji wa mipango ambayo inakuza ushiriki na uwakilishi wa wanawake katika sekta ya kidijitali, na pia kukabiliana na unyanyasaji wa kijinsia mtandaoni na ubaguzi kupitia sheria za haki za kidijitali na hatua za kuimarisha usalama mtandaoni kwa watoto kwa ujumla. • Kupitisha na kutekeleza sheria na sera thabiti zinazolinda haki hizi ili kuboresha uhuru wa vyombo vya habari, uhuru wa kujieleza na usalama mtandaoni. Hii inaweza kujumuisha sheria inayokataza serikali kudhibiti au kuwekea vikwazo vyombo vya habari, pamoja na hatua za kuzuia unyanyasaji mtandaoni na matamshi ya chuki. • Kupitisha hatua za kukuza utamaduni wa kuheshimu uhuru wa kujieleza na uhuru wa 	<p>Kamishna wa Ulinzi wa Data anapaswa kuchukua hatua zifuatazo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kushirikiana na mamlaka nyingine za udhibiti na sekta mbalimbali ili kuhakikisha usalama wa data binafsi katika sekta mbalimbali, kwa mfano, Kamishna anaweza kushirikiana na mamlaka za udhibiti kama vile Mamlaka ya Udhibiti wa Mawasiliano ya Botswana (BOCRA) na Wakala wa Ujasusi wa Fedha wa Botswana (BFIA) ili kuhakikisha usalama wa data ya kibinafsi katika tasnia zao. • Idhinisha Mkataba wa Umoja wa Afrika kuhusu Usalama wa Mtandao na Ulinzi wa Data ya Kibinafsi ili kupatana na viwango vya kimataifa. • Pitisha mbinu inayotegemea kanuni ya mtiririko wa data ya kibinafsi kutoka mipakani. Kamishna anapaswa kuzingatia kupitisha mbinu inayozingatia kanuni kwa mtiririko wa data ya kibinafsi kutoka 	<p>Wanavyuo wanapaswa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Himiza ushirikiano kati ya taaluma mbalimbali ili kushughulikia masuala tata ya haki za kidijitali na uhuru wa mtandao nchini Botswana. • Kufanya utafiti kuhusu Akili Bandia(AI) ili kusaidia serikali katika kukabiliana na matumizi ya kimaadili ya Akili Bandia(AI) na teknolojia zinazoibuka.

SERIKALI	TAALUMA	ASASI ZA KIRAIA
<p>vyombo vya habari kwa kuelimisha umma kuhusu umuhimu wa haki hizi na jukumu la vyombo vya habari katika jamii ya kidemokrasia.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tekeleza sheria na kanuni thabiti za ulinzi wa data ili kuimarisha ulinzi wa data na matumizi sahihi ya vitambulisho vya kidijitali nchini Botswana. Hii inapaswa kujumuisha sheria ambayo inawajibisha kampuni kupata data ya kibinafsi na kuelezea kwa uwazi sera zao za ukusanyaji, matumizi na kushiriki data. Fikiria kurekebisha Sera ya Jinsia na Maendeleo ya 2015 na Mkakati wa Kitaifa wa GBV na Mpango wa Utekelezaji (2016 - 2021) ili kushughulikia masuala ya usalama wa watoto mtandaoni, haki za kidijitali na usawa wa kijinsia kuelekea ulinzi wa data na utambulisho wa kidijitali nchini. 	<p>kwa mipaka badala ya mbinu ya kutengwa. Hii inaweza kuhusisha kuweka vigezo wazi na wazi vya kubainisha ni lini taarifa za kibinafsi zinaweza kuhamishwa nje ya nchi.</p>	

     @ParadigmHQ

www.paradigmhq.org

Hakimiliki © 2023